

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-16>

**THE ARTISTIC ORIGINALITY OF THE SYMBOLISM
OF COLOR NAMES IN THE COLLECTION “WINTER TREES”
 (“ZYMOVI DEREVA”) BY VASYL STUS**

**ХУДОЖНЯ СВОЄРІДНІСТЬ СИМВОЛІКИ КОЛЬОРОНАЗВ
У ЗБІРЦІ «ЗИМОВІ ДЕРЕВА» ВАСИЛЯ СТУСА**

Vinnichuk A. P.

*Candidate of Philological Sciences,
Assistant Professor,
Assistant Professor at the Department
of the Ukrainian Language
Mykhailo Kotsiubynsky Vinnytsia State
Pedagogical University*

Віннічук А. П.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української
літератури
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського*

Krupka V. P.

*Candidate of Philological Sciences,
Senior lecturer at the Department of the
Ukrainian Language
Mykhailo Kotsiubynsky
Vinnytsia State Pedagogical
University
Vinnytsia, Ukraine*

Крупка В. П.

*кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри
української літератури
Вінницький державний педагогічний
університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна*

Поетичне слово Василя Стуса привертає увагу дослідників насамперед своєю метафоричністю та символічністю образів. Одним із активно використовуваних засобів творення художнього світу митця є кольористика.

Зауважимо, що найуживанішим у поезіях збірки «Зимові дерева» (1970) є чорний колір, саме його автор використовує 34 рази. Ця барва передає комплекс емоцій – суму, розпачу, горя, туги, це символічний образ смерті, темряви, розчарувань, тривоги: «*Чорнів важкий ослін, у вікнах всесвіт сліп*» («Молодий Гете»), «*Як запалить себе, багаття, у чорний день? У чорну ніч? Як прохопитись чорними крильми?*» («Біля гірського вогнища»), «*Море – чорна грудка печалі*» (одноіменна поезія), «*..чорна, вигоріла, згорена рана*» («Варіяція»), «*...на крайсвіті бродиш під вітрами, під чорними вітрами чотирма*» («Удруге кульбаба в долині пророста»).

Антитезою до чорного кольору є білий, його використано 23 рази. Білий колір, як традиційний колір чистоти, невинності, радості, у поезіях В. Стуса є полісемантичним, уживаним у іншому значенні – символ порожнечі, безтілесності, мовчання, болю, божевілля: «*Ось і ранок білий, як божевілля*» («Вже котрий це до тебе лист»), «... *божевільно біле сонце*» («Біля гірського вогнища»), «*Білий світ – це біле божевілля*» («Костомаров у Саратові»).

Зазвичай прикметник «білий» у поезіях В. Стуса узгоджується з іменником світ: «*Як ти довго випростуєшся з землі, білий світе!*» («На роботі дружина»), «*Із тих, що білий світ мені окрали...*» («Не можу я без посмішки Івана»), «*А білий світ – він тільки майже і світ, і білий*» («Олексі Булизі»). Як зауважує Т. Симоненко, відбувається десемантизація кольороназв: фіксуємо вживання сталого фразеологізму білий світ на позначення не стільки світлового дня, скільки реального світу в цілому [3, с. 56].

У поезіях збірки простежуємо бінарне чорно-біле зображення як картин реального світу, так і символічних образів: «*Білі плями на чорній калюжі, ...чорно-біла весна між крижин*» («Самота самоти»).

Варто зауважити, що однією із характерних рис ідіостилю В. Стуса є вираження умовної семантиці фізіологічних асоціацій, зокрема у кольористиці віршів поета синестезія найчастіше представлена сполученням слів: колір – емоція: «*Несамовито-синій вороновий*» (однойменна поезія), «*несамовито-білий*» («Гайдамацьке»).

У досліджувану гаму кольорів органічно вписується синій, його поет використав 14 разів. Функція цього кольору пов'язана із мотивами самотності, розчарування: «*У лісі мулько, колеться у лісі, ... за дуже синім зойком...*» («Лісова ідилія»), «*Лягають тіні синім полум'ям*» («На грані»), «...*по синьому – смерк*» («Жебонить жабуринням»), «... *синій сон*» («Хрещатиком вечірнім»). Натомість голубий (блакитний) колір (вживано 11 разів) свідчить про святість, легкість, чистоту, мрійливість, спогади про дитинство: «*У лісі рівний голубий вогонь*» («Осіпле листя відчувало яр»), «*Він вже не пам'ятає голубу дорогу з небес і до землі*» («Раніш ти лаялась»), «*Агу – агов! Блакитний світе...*» («Справляю в лісі самоту»), «*Голубою стрічкою дороги*» («Вже котрий це до тебе лист»), «...*голубі світи дитинства*» («Навкруг землі мої кружляли мрії»).

Часто вживаним у збірці є червоний колір (14 разів). А. Шум у передмові до збірки «Зимові дерева» зазначає, що цей колір пов'язаний із жагою кохання [4, с. 5], наприклад, «*Червоні коні пристрасті*» (Учора, як між сосон...) та із трагізмом буття ліричного

героя, люттяю, невдоволенням, пересторогою, тривогою: «*Кліпала червоним оком*» («Вінчасові К.»), «*Вишневе сонце і розлука, ... криваво-червона свидина*» («Бідне серце»), «... *гнів кривавий*» («Не могу я без посмішки Івана»).

Також у поезіях збірки зустрічаємо зелений колір (13 використань). Зазвичай зелений колір можна розглядати, як колір, що ослаблює протилежність між світлим і темним. Зелений здавна вважається кольором росту, розвитку, турботливості. У В. Стуса зелена фарба є неодмінною і сталою кольоровою барвою природи: «*лісовою зеленню*» («Лісова ідилія»), «*зелений ліс*» («Молодий Гете»), «*зелене поле*» («Удруге кульбаба в долині»).

Серед кольорів, що переважають у поезіях збірки фіксуємо часте вживання жовтого та золотого (11/11 використань). Жовта барва у народнопоетичній творчості означає печаль, розлуку. У В. Стуса жовтий колір асоціюється із завмиранням, давністю, плинністю часу: «*жовтувата вода*» («Сиве небо обрієм пролилось»), «*пожовклий папір*» («Мені здається...»), «*пожовклий степ*» («Спокій»). Золотий колір поетом застосовується у метафоричному значенні: «...*золоте обіддя*» («Жовтий місяць»), «...*золоті жита*» («Під диким сонцем»), «...*золоті роки*» («Медитація»), «...*золоте сузір'я*» («Летять літа»).

Використання автором фіолетового кольору (8 разів) спонукає до виникнення образів трагізму, суму, божевілля: «*ртутна спека фіолету*» («Куріють вигаєлі багаття»), «*пересохлі фіолети*» («Учора, як між сосон»), «*фіолетове небо, колір божевілья*» («Потоки»), «*фіолетовий жар..., по вогню – фіолети*» («Жебонить жабуриння»).

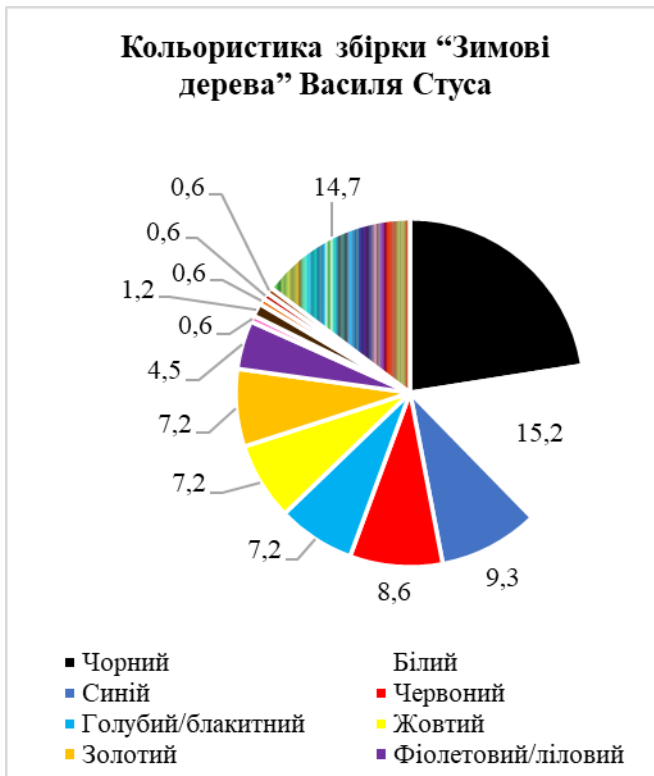
Знаходимо у збірці і відтінки сірого (6 використань) – сивий, сизий – що традиційно означають давнину, старість, мудрість, печаль, втому: «*Сиве небо обрієм пролилось*» (однойменна поезія), «...*посивілих з печалі*» («О що то єдність душі»), «... *сиві райські куці*» («Добридень»), «... *сива вічність*» («З гіркотою»), «... *сивий ритуальний попіл*» («Тисячолітньому Києву»). Окрім того, сірий колір у текстах поета позначає одноманітність повсякденного буття, відсутність яскравих вражень, емоцій, відчуттів.

Із меншою частотністю зустрічаються такі кольори, як ліловий (2), вишневий (1), смарагдовий (1), рожевий (1).

Зауважимо, що поет активно звертається до змішування кольорів для називання певного відтінку або опису нерівномірно змішаного тону. Найчастіше – це хроматичний і ахроматичний кольори. Згідно із загальноприйнятим поділом на темні та світлі виділяємо контрасні поєднання (чорно-біла (весна), чорнясто-жовтий (мерехт), червоно-чорна (ковдра)),

сполучення однопланових кольорів (біло-голубе (багаття), жовто-зелені (вогні)), та сполучення тонів одного кольору (білясто-білі (сні), криваво-червона (свидина)). Вважаємо, що таке поєднання кольорів зберігає свою семантику, але загальний зміст кольоративу витворюється через поєднання символічного значення кольорів.

Найбільше поет використовує чорний та білий, практично порівну вжито синій, червоний, жовтий, фіолетовий та сірий. Ми спробували створити кольорову гаму збірки «Зимові дерева», яка має такий вигляд (див. рис.).

Отже, майстерне послуговування колірною палітрою у поезіях збірки «Зимові дерева» В. Стуса свідчить про те, що митець творчо використав найкращі традиції світової та національної літератури,

перетворивши колір на потужний стилістичний засіб, по-своєму створив власний колірний фон, який став розумінням його образу світу загалом і національного образу зокрема.

Література:

1. Вінграновський М. Вибрані твори: У 3 т. Т. 1 : Поезії / Вступна стаття Т. Салиги. Тернопіль : Богдан, 2004. С. 18–22.
2. Кусакіна Т. Образна кольорова символіка в поезії Василя Стуса. Дивослово. 2012. № 2. С. 57–59.
3. Симоненко Т. Символіка кольорів та їх відтінків у поетичній мові В. Стуса. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. 2012. № 1014. Сер. : Філологія. Вип. 65. С. 55–58.
4. Стус В. Зимові дерева. Видавництво «Література і мистецтво», 1970. URL : <https://diasporiana.org.ua/poeziya/1667-stus-v-zimovi-dereva> (дата звернення: 15.07.2022).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-227-2-17>

ARTISTIC EXPRESSION OF ETHNIC AND CULTURAL ROOTS IN BORIS GRINCHENKO CHILDREN'S LITERATURE

ХУДОЖНЄ ВИРАЖЕННЯ ЕТНОКУЛЬТУРНОЇ КОРЕНЕВОСТІ В ЛІТЕРАТУРІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА ДЛЯ ДІТЕЙ

Vovk O. V.

*Candidate of philological Sciences,
Associate Professor at the Department of
Ukrainian Literature and Theory of
Literature
Drohobych Ivan Franko State
Pedagogical University
Drohobych, Lviv region,
Ukraine*

Вовк О. В.

*кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української
літератури та теорії літератури
Дрогобицький державний педагогічний
університет
імені Івана Франка
м. Дрогобич, Львівська область,
Україна*

Борис Грінченко (як і більшість інших письменників-націоналів) розумів літературу для дітей (та й літературу взагалі) як потужну не лише людинотворчу (формування окремої особистості), а й націотворчу художню систему.